

35

İKÂLE: KARŞILIKLI RIZA İLE AKDİ SONA ERDİRME

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا أَقَالَهُ اللَّهُ عَشْرَتَهُ

Ebû Hureyre'den (r.a) rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: **“Kim bir Müslümanın alışveriş akdini bozma talebini kabul ederse, Allah da onun günah ve hatalarını kaldırır/bağışlar”**²¹⁰.

210 Ebû Dâvud, Büyü, 52; İbn Mâce, Ticârât, 26; Ahmed b. Hanbel, II, 252.

AÇIKLAMA

Hadisin diğeri bir tarîki şöyledir: “Kim pişman olan birisinin alışverişini bozma isteğini kabul ederse, Allah da kıyamet günü onun sıkıntısını giderir”.

Temel bir ilke olarak, akidleri/sözleşmeleri yerine getirmek esastır. Nitekim Allah Teâlâ, “Ey iman edenler, akitleri yerine getiriniz”²¹¹ buyurur. Allah Rasûlü de “Müslümanlar kendi aralarında belirledikleri şartlara uyarlar. Ancak helâli haram, haramı helâl kılan şart müstesnadır”²¹² Demek oluyor ki, çeşitli alanlarda yapılan akitlerle ilgili olarak öne sürülen, dinin genel hüküm ve esaslarıyla çelişmeyen şartlar bağlayıcıdır. Bir terim olarak akit, belgeye bağlanmış sözleşme/anlaşma demektir. Tek yanlı iradeyle veya karşılıklı anlaşma yoluyla taraflar arasında yapılan bütün hukukî tasarrufları ifade eder.

Hadisin orijinal metninde geçen *ikâle*, kısmen veya tamamen satım akdini feshetmek mânasına gelir. Tabii söz konusu fesh, satıcı ile alıcının karşılıklı rızasıyla gerçekleşir. Çünkü bağlayıcı olan ve muhayyerlik hakkı bulunmayan bir alışveriş akdi ancak tarafların rızasıyla bozulabilir.

Satım akdinden sonra satıcı veya alıcı, yapılan alışverişten dolayı pişmanlık duyarak akdi bozmak için başvurması halinde karşı tarafın bunu kabul etmesi, Allah ve Rasûlü'nün teşvik ettiği güzel bir davranıştır. İkâle, temelde akdi bozmak isteyen tarafın sıkıntısını gidermeye yönelik bir muamele olmaktadır. Çünkü bazen insan, alışverişinde yanılabilir ve aldığı malı beğenmeyerek pişman olabilir. Böyle bir durumda müşteri, muhayyerlik hakkı söz konusu edilmemişse, sıkıntıya dü-

211 Mâide 5/1

212 Buhârî, İcâre, 14, Ebû Dâvud, Akdiye, 12; Tirmizî, Ahkâm, 17.

şebilir. Satıcı bu durumu göz önünde bulundurup kendi rızası ile sattığı malı geri alarak satış bedelini iade ederse ikâle gerçekleşir. Hanefilere göre ikâle, taraflar hakkında fesih, tarafların dışında üçüncü kişiler hakkında yeni bir satım akdi sayılır. Bir kimse yaptığı ikâleden dolayı da pişman olabilir. İşte ikinci bir ikâle ile tekrar ilk alışveriş haline dönmüş olur ki, bu muamele *ikâlenin ikâlesi* adını alır.